

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ЧАСІ ФАХІВЦІВ СОЦІОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

FEATURES OF COMPETENCE FORMATION IN SOCIONOMIC SPECIALISTS IN THE PROCESS OF VOCATIONAL TRAINING IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Стаття присвячена розгляду особливостей формування компетентності в часі фахівців соціономічної галузі в процесі професійної підготовки в закладах вищої освіти. Зокрема, наголошено на якісній підготовці висококваліфікованих кадрів. Акцентовано увагу на необхідності володіння майбутніми спеціалістами соціономічного профілю інтегральною, загальними, спеціальними компетентностями, серед яких особливого значення надано компетентності в часі – здатності планувати та управляти часом. Розкрито сутність поняття «компетентність у часі». Підкреслено, що часова компетентність виступає інтегральною, суб'єктною характеристикою та дозволяє адекватно оцінювати час і ефективно планувати його. Запропоновано власну дефініцію терміну «компетентність у часі». Розкрито важливість даної компетентності для майбутніх фахівців соціономічної галузі. Доведено, що саме під час навчання в закладі вищої освіти закладаються основи для відповідального ставлення до часу. Розглянуто обов'язкові та вибіркові компоненти освітньо-професійних програм: «Міжнародний туризм та крос-культурні комунікації», «Професійна освіта (комп'ютерні технології)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які спрямовані на формування теоретичних знань та практичних умінь у майбутніх фахівців соціономічного профілю щодо управління часом. Зосереджено увагу на формах навчання майбутніх фахівців соціономічного профілю – тренінгах часової компетентності. Окреслено їхню мету та завдання, запропоновано тематику. Розглянуто вправи: «Внутрішній часовий механізм», «Пастки часу», «Життєві цінності» та інші. Наголошено на необхідності використання під час освітнього процесу в закладах вищої освіти інноваційних технологій як важливого інструменту формування компетентності в часі в майбутніх фахівців соціономічних професій. Відзначено ефективність коучингових та проєктних технологій. Запропоновано практичні завдання для здобувачів вищої освіти, завдяки яким вони вчитимуться планувати час та дотримуватися дедлайнів. Підкреслено визначну роль викладача у формуванні компетентності в часі в майбутніх фахівців соціономічного профілю. Розглянуто рекомендації щодо ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами тайм-менеджменту та його складниками. Зроблено висновок, що компетентність у часі є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної галузі та формується під час вивчення обов'язкових і вибіркових компонентів освітньо-професійної програми, проведення тренінгів часової компетентності, використання коучингових та проєктних технологій, практико-орієнтованих завдань.

Ключові слова: компетентність у часі, майбутні фахівці соціономічних професій,

тайм-менеджмент, заклад вищої освіти, освітній процес, тренінг часової компетентності, проєктні технології, коучингові технології.

The article is devoted to the consideration of the features of the formation of time competence of specialists in the socionomic field in the process of professional training in higher education institutions. In particular, the emphasis is on the high-quality training of highly qualified personnel. Attention is focused on the need for future specialists in the socionomic profile to possess integral, general, and special competencies, among which special importance is given to time competence – the ability to plan and manage time. The essence of the concept of «time competence» is revealed. It is emphasized that time competence is an integral, subjective characteristic and allows us to adequately assess time and effectively plan it. Our own definition of the term «time competence» is proposed. The importance of this competence for future specialists in the socionomic field is revealed. It is proved that it is during training in a higher education institution that the foundations for a responsible attitude to time are laid. The mandatory and optional components of educational and professional programs are considered: «International Tourism and Cross-Cultural Communications», «Professional Education (Computer Technologies)» of the first (bachelor's) level of higher education, which are aimed at forming theoretical knowledge and practical skills in future socionomic specialists in time management. The focus is on the forms of training future socionomic specialists – time competence trainings. Their goal and objectives are outlined, and the topic is proposed. The exercises are considered: «Internal Time Mechanism», «Time Traps», «Life Values» and others. The need to use innovative technologies during the educational process in higher education institutions as an important tool for forming time competence in future specialists in socionomic professions is emphasized. The effectiveness of coaching and project technologies is noted. Practical tasks for higher education students are proposed, thanks to which they will learn to plan time and meet deadlines. The significant role of the teacher in the formation of time competence in future socionomic specialists is emphasized. Recommendations for familiarizing higher education students with the basics of time management and its components are considered. It is concluded that time competence is an integral part of the professional training of future socionomic specialists and is formed during the study of mandatory and optional components of the educational and professional program, conducting time competence trainings, using coaching and project technologies, and practice-oriented tasks.

Key words: competence in time, future specialists in socionomic professions, time management, higher education institution, educational process, time competence training, project technologies, coaching technologies.

УДК 37.091.12-051-047.22:316.4
DOI <https://doi.org/10.32782/ip/88.30>
Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Іскерський І.С.,
orcid.org/0000-0003-1528-9225
канд. тех. наук,
викладач кафедри машинознавства і транспорту
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У сучасних умовах соціально-економічних трансформацій, глобалізації, цифровізації суспільства зростають вимоги до якості професійної підготовки в закладах вищої освіти (далі – ЗВО) фахівців соціономічної галузі: організаторів з готельного та туристичного обслуговування, фахівців з інформаційних технологій, бакалаврів з професійної освіти за спеціалізацією «Транспорт». Вважаємо, що ці професії вимагають не лише глибоких теоретичних знань, а й високого рівня сформованості вмінь, навичок, особистісних якостей, які дозволять успішно реалізуватися в соціальній сфері діяльності, ефективно взаємодіяти з людьми, знаходити шляхи розв'язання в складних соціальних ситуаціях, швидко адаптуватися до змін та забезпечувати сталий розвиток суспільства. У зв'язку з посиленням соціальних викликів, пов'язаних із воєнним станом в Україні, кризовими ситуаціями в суспільстві, необхідністю підтримки вразливих верств населення, зростає попит на спеціалістів соціономічної сфери.

З огляду на це, в умовах реформування вищої освіти в Україні та переходу до компетентнісного підходу в підготовці фахівців, майбутні спеціалісти соціономічної галузі мають володіти різним спектром компетентностей: інтегральною, загальними, спеціальними (фаховими та предметними). Зокрема, в освітньо-професійній програмі «Міжнародний туризм та крос-культурні комунікації» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка окреслюється численний спектр загальних компетентностей: здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства; зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності; діяти соціально відповідально та свідомо; критично мислити, аналізувати і синтезувати інформацію; працювати в міжнародному контексті; виявляти, ставити і вирішувати проблеми; працювати в команді та автономно, серед яких важливого значення надаємо компетентності в часі – здатності планувати та управляти часом [9, с. 7]. На наше переконання, майбутні фахівці соціономічної сфери мають на високому рівні володіти методами тайм-менеджменту, завдяки яким вони зможуть ефективно розподіляти та використовувати свій час для досягнення поставлених цілей. Тому, постає необхідність в удосконаленні освітнього процесу в ЗВО, методів навчання і практичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У результаті аналізу наукових праць, з'ясовано, що проблема професійної підготовки фахівців соціономічних професій висвітлена в роботах Л. Буркової, С. Гвозд'ї, Г. Кузан, С. Наход, Л. Онуфрієвої, О. Пришляк та інших.

Так, Л. Буркова займалася вивченням теоретико-методологічних засад застосування інноваційних технологій у підготовці фахівців соціономічних професій у вищій школі. С. Гвозд'ї обґрунтувала особливості підготовки майбутніх фахівців соціономічних спеціальностей до безпеки життя і професійної діяльності. Г. Кузан досліджувала теоретико-методичні аспекти професійної підготовки фахівців соціономічних професій у вимірі сучасних вимог і реалій. С. Наход зосередила увагу на обґрунтуванні значущості «soft skills» для професійного становлення майбутніх фахівців соціономічних професій. Л. Онуфрієва вивчала особливості формування професіоналізму і психологічної підготовки майбутніх фахівців соціономічних професій. О. Пришляк у своїх наукових напрацюваннях розкрила проблему сучасного підходу до розробки і трактування суті професіограми фахівця соціономічної професії в контексті міжкультурності.

Дослідженням питання компетентнісного підходу майбутніх фахівців соціономічної сфери займалися Н. Бідюк, Ю. Борець, В. Борисенко, О. Гомонюк, В. Зарицька, Л. Ребуха, О. Третьак, М. Філоненко, С. Чебоненко, З. Шевців та інші.

Зокрема, об'єктом дослідження Ю. Борець є психологічні особливості громадянської компетентності майбутніх фахівців соціономічного профілю; сферою зацікавлення В. Борисенка, В. Зарицької є емоційна компетентність як детермінантна складова професійного становлення фахівців соціономічного напрямку; проблема розвитку інформаційної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій шляхом використання інноваційних педагогічних технологій вивчається Н. Бідюк, О. Гомонюк; педагогічні умови формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій обґрунтовані в наукових працях О. Третьак, С. Чебоненко; особливості формування соціально психологічних та педагогічних складових міжкультурної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій висвітлені в дослідженнях Л. Ребухи; теоретичному вивченню проблеми реабілітаційної компетентності як складника професійної підготовки майбутнього фахівця соціономічної професії до роботи в умовах інклюзії присвячено публікації М. Філоненко, З. Шевців.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз літератури свідчить, що здебільшого наукові напрацювання спрямовуються на дослідження формування громадянської, емоційної, інформаційної, комунікативної, міжкультурної, реабілітаційної компетентностей у майбутніх фахівців соціономічної галузі. Однак, малодослідженою залишається компетентність у часі та теоретико-методичні аспекти її формування в здобувачів вищої освіти в умовах ЗВО.

Мета статті полягає в розкритті особливостей формування компетентності в часі фахівців соціономічної галузі в процесі професійної підготовки в ЗВО.

Виклад основного матеріалу. На переконання Н. Заєць, часова компетентність є важливою соціально значущою характеристикою особистості, яка передбачає розвиток навичок самоорганізації, спроможності ефективно та продуктивно діяти в умовах дефіциту часу. Трактуючи дане поняття, науковиця підкреслює, що компетентність у часі характеризується

оволодінням сукупністю вмінь та навичок ефективного планування, використання робочого часу; створенням алгоритму для досягнення поставленої мети і завдань, з урахуванням часового ресурсу; об'єктивною оцінкою витрат часу під час здійснення функціональних обов'язків; оптимальним співвідношенням роботи і відпочинку [1, с. 20].

Н. Постернак розмежовує поняття «часова компетентність» та «тайм-менеджмент», вказуючи на те, що часова компетентність є складним особистісним утворенням, яке передбачає здатність до ефективного використання власного часу, а тайм-менеджмент – це сукупність умінь управління власним часом. Дослідниця наголошує та тому, що обидва терміни сприяють формуванню розуміння особистістю ефективного використання часу [10, с. 188].

Підтримуємо І. Підручну в тому, що часова компетентність є важливою умовою інтеграції особистості в соціальні групи та ціннісного ставлення до часового бюджету. Науковиця зауважує, що вона виступає інтегральною, суб'єктною характеристикою та дозволяє адекватно оцінювати час і ефективно планувати його. «Компетентність у часі, – стверджує І. Підручна, – провідна складова можливостей регуляцій людини, що визначають її успішну соціалізацію та включеність у діяльність» [7, с. 50, 52].

У нашому розумінні, *компетентність у часі – це динамічна, інтегральна характеристика фахівця, яка відображає здатність усвідомлювати, оцінювати, планувати, організовувати та ефективно використовувати час в освітній, професійній, особистій діяльності.*

Вважаємо, що майбутні фахівці соціономічної галузі, які працюватимуть з людьми, обов'язково мають володіти компетентністю в часі, яка дозволить ефективно виконувати не лише службові обов'язки, а й підтримувати високий рівень професіоналізму, стійкість до стресу та гармонію в житті. Дана компетентність, на нашу думку, допоможе раціонально організовувати професійну діяльність; налагоджувати продуктивну взаємодію та комунікацію з людьми; уникати емоційного вигорання, підтримуючи психологічну стійкість та балансувати роботу і особисте життя; приймати

рішення в критичних, нестандартних та кризових ситуаціях, адекватно оцінюючи часові обмеження та можливості. Варто зауважити, що без сформованості компетентності в часі, у майбутніх фахівців соціономічного профілю може спостерігатися хронічна втома, емоційне вигорання, зниження ефективності діяльності.

На наше переконання, саме під час навчання в ЗВО закладаються основи для відповідального ставлення до часу під час аудиторної, позааудиторної, самостійної роботи та різних видів практики. Вважаємо, що вагомий потенціал для формування компетентності в часі майбутніх фахівців соціономічної галузі міститься в змісті навчальних дисциплін. З огляду на це, важливого значення надаємо обов'язковим компонентам загальної та професійної підготовки освітньо-професійних програм: «Міжнародний туризм та крос-культурні комунікації», «Професійна освіта (комп'ютерні технології)» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, таким як: «Професійна педагогіка», «Психологія», «Психологія і педагогіка», «Освітні технології», «Менеджмент в туризмі» [9, с. 11; 5, с. 12]. Ці навчальні дисципліни можуть містити окремі модулі, присвячені розгляду методів самоорганізації, технікам планування часу, аналізу поглиначів часу.

Також варто акцентувати увагу на вибіркових компонентах освітньо-професійної програми, спрямованих на формування теоретичних знань та практичних умінь у майбутніх фахівців соціономічного профілю щодо управління часом, постановки цілей, планування та організації часу, ухвалення рішень, використання способів підвищення особистої ефективності. Серед таких навчальних дисциплін варто відзначити «Тайм-менеджмент», «Тайм-менеджмент і самоорганізація», «Ефективна комунікація в професійній діяльності», «Управління проєктами в соціальній сфері». Наприклад, зміст вибіркової навчальної дисципліни «Тайм-менеджмент» може включати наступні теми: «Вступ до тайм-менеджменту», «Система постановки цілей», «Планування і організація часу», «Ухвалення рішень у тайм-менеджменті», «Поглиначі часу», «Самоменеджмент як техніка тайм-менеджменту», «Організація особистої роботи», «Способи підвищення особистої ефективності». Завдяки вивченню цього освітнього компонента, здобувачі вищої освіти засвоюють знання з теорії та практики тайм-менеджменту та сформують здатність до розвитку теоретико-методичних та прикладних компетентностей у сфері тайм-менеджменту [12, с. 2–4].

Зауважимо, що під час освітнього процесу здобувачам вищої освіти необхідно надавати можливість розвивати та тренувати навички тайм-менеджменту. Так, важливими для формування компетентності в часі є форми навчання майбутніх фахівців соціономічного профілю, спрямовані

на вдосконалення практичних навичок планування часу та визначення пріоритетів. З огляду на це, для нашого дослідження викликають зацікавлення тренінги часової компетентності, запропоновані Л. Полещук, О. Савицькою, які можна проводити під час освітнього процесу в ЗВО.

Мету таких тренінгів дослідниці вбачають у формуванні навичок упевненої поведінки в часі. Серед завдань тренінгу О. Савицька відзначає: оволодіння знаннями щодо найефективнішої організації часу; формування навичок планування часу; упорядкування життєвих пріоритетів; виявлення і попередження основних причин «браку часу»; освоєння ефективних стратегій планування часу [11, с. 102]. Тематика тренінгів може бути такою: «Ефективне делегування», «Застосування методів та інструментів тайм-менеджменту», «Визначення поглиначів часу», «Формування цілей на основі ціннісних орієнтацій». Під час проведення тренінгу доречними, на думку Л. Полещук, є такі вправи: «Внутрішній часовий механізм», «Пастки часу», «Життєві цінності», «Шафа», «Напередодні сьогодні», «Список справ, які не треба робити». Розглянемо їх детальніше.

– «Внутрішній часовий механізм» – вправа, спрямована на аналіз роботи внутрішнього годинника. Учасникам необхідно стояти із заплученими очима одну хвилину, не рахуючи про себе секунди. По завершенню часу, зайняти своє місце;

– «Пастки часу» – вправа, яка дає змогу протягом п'яти хвилин визначити основні джерела поглинання часу, з наступним обговоренням у групі;

– «Життєві цінності» – завдання, яке має на меті визначення ключових дванадцяти цінностей свого життя зі збереженням балансу між особистою та професійною сферою;

– «Шафа» – вправа, яка дає змогу проаналізувати ефективність наповнення часу протягом дня, визначити варіанти ефективного розподілу часу. Учасникам необхідно уявити шафу для зберігання речей та наповнити її речами та, на зразок шафи, поміркувати про продуктивність свого дня;

– «Напередодні сьогодні» – вправа, яка допомагає замислитися над витратами часу та власними досягненнями. Здобувачам необхідно зазначити п'ять речей, досягнутих напередодні;

– «Список справ, які не треба робити» – завдання, яке дає змогу сформувати вміння краще організовувати власний час. Потрібно скласти список справ, які не потрібно робити, адже вони мають низький пріоритет [8, с. 147–151].

Зауважимо, що важливим інструментом формування компетентності в часі в майбутніх фахівців соціономічних професій є інноваційні технології, які дають змогу сформувати навички планування та контролю, підвищити ефективність навчання, зробити його динамічним та цікавим. Зокрема, Г. Іванова відзначає ефективність

коучингових технологій для формування прийомів нормування розумової праці. Підтримуємо дослідницю в тому, що освітній коучинг може майбутнім фахівцям соціономічної сфери самостійно засвоювати знання та практично їх застосовувати, раціонально та ефективно організовувати розумову працю, коригувати траєкторію саморозвитку. Г. Іванова підкреслює, що педагогічний коучинг дає змогу здобувачам вищої освіти визначати персональні цілі, що сприятимуть формуванню вмінь і навичок раціональної розумової праці. З цією метою викладач-коуч має підтримувати та мотивувати майбутніх фахівців, спрямовувати навчальну діяльність [3, с. 25, 29].

Ще одними ефективними технологіями, на нашу думку, є проєктні технології. Поділяємо думку О. Дещенка, О. Карпенко, І. Сальник стосовно того, що використання цих технологій в освітньому процесі ЗВО сприяє не лише засвоєнню знань із навчальної дисципліни, підвищенню самостійності, розвитку мислення, навичок командної роботи, творчих здібностей, ефективному управлінню конфліктними ситуаціями, а й формуванню часової компетентності, адже виконання проєктів потребує дотримання чітко визначених дедлайнів, злагодженої координації дій здобувачів вищої освіти в часових межах, спільного планування, відповідальності за розподіл часу. Підтримуємо науковців у тому, що проєктні технології дають змогу гнучко організовувати освітній процес, оптимізуючи при цьому час [4].

Для майбутніх фахівців соціономічного профілю, на нашу думку, будуть цікавими проєкти на такі теми: «Мій ідеальний тиждень: розробка персонального тайм-плану», «Карта мого часу: аналіз витрат часу протягом тижня», «Роль тайм-менеджменту в професіях соціономічного профілю», «Мій освітній маршрут: довгострокове планування навчання і кар'єри». Кінцевими продуктами можуть бути відеопрезентації, інфографіка, робочий розклад, постер, графіки, діаграми, рефлексивне есе, буклет, чек-листи, карта компетентностей. Завдяки виконанню таких проєктів здобувачі вищої освіти навчатися планувати особистий і навчальний час із урахуванням пріоритетів, відстежувати результативність діяльності, досліджувати часову компетентність у реальному професійному середовищі.

Варто зазначити, що під час практичних та лабораторних занять здобувачам вищої освіти варто пропонувати цікаві практичні завдання, завдяки яким вони вчитимуться планувати час, дотримуватися дедлайнів, визначати пріоритети. Наведемо приклади таких завдань:

скласти зразковий план робочого дня або тижневий план, враховуючи такі показники: початок дня, спокійний час, графік продуктивності, регулювання пауз, графік перешкод, контроль результатів дня, планування наступного дня;

– створити карту бажань та особисте колесо балансу, намалювавши коло та розділивши його на вісім рівних частин, кожна з яких відображає певну сферу життя (роботу, здоров'я, сім'ю, розвиток, відпочинок, фінанси, соціум, духовний розвиток);

– встановити пріоритетність справ за допомогою ABC аналізу, розподіливши справи за важливістю та результативністю, з наступним їхнім аналізом;

– скласти план робочого та вихідного дня, план місяця та року;

– визначити власних поглиначів часу та знайти шляхи їх усунення, провівши спостереження за особистим та робочим часом;

– розв'язати ситуаційні завдання: описати переваги і недоліки корпоративного тайм-менеджменту, розв'язати кейс «Делегування повноважень» [6, с. 6–12].

Наголосимо на визначній ролі викладача у формуванні компетентності в часі в майбутніх фахівців соціономічного профілю, адже вони можуть сприяти розвитку часової компетентності через приклад особистої організованості, встановлення чітких дедлайнів щодо виконання завдань, формування культури дотримання термінів, надання зворотного зв'язку щодо вчасності виконання завдань, навчання рефлексії та самооцінки витрат часу.

Для нашого дослідження викликають зацікавлення рекомендації щодо ознайомлення здобувачів вищої освіти з основами тайм-менеджменту та його складниками, запропоновані Л. Зеленською, Н. Сіменко:

– цілепокладання – найважливіша частина роботи з організації навчальної діяльності, яка передбачає окреслення кінцевих результатів та розподіл складних завдань на простіші складові, які можна одразу виконати;

– планування часу – процес переосмислення та аналізу використання часу із плануванням подальших дій, передбачає рівномірний розподіл щоденних справ за правилами: ранжування, планування заздалегідь, використання щоденників, переключення між справами;

– розстановка пріоритетів – визначення основних напрямів власної діяльності з урахуванням важливості для професійного розвитку;

– контроль – реалізується на основі спостережень за власною продуктивністю і передбачає коригування власних орієнтирів;

– самоаналіз – цілісне дослідження результатів власної діяльності, відповідно до поставленої мети, рефлексія за допомогою запитань: «Що забирає мій час?», «Чому досягнення мети – неефективне?», «Що перешкодило виконати роботу?» [2, с. 435].

Висновки. Отже, компетентність у часі є невід'ємною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців соціономічної галузі, адже

ефективне управління часом суттєво впливає на якість професійної діяльності. Сформованість часової компетентності в здобувачів вищої освіти забезпечує високий рівень організованості, самодисципліни, вміння планувати та прогнозувати власну діяльність, швидко адаптуватися до змін в умовах обмеженого часу. Освітній процес професійної підготовки в ЗВО створює великі можливості для формування та розвитку часової компетентності під час вивчення обов'язкових та вибіркових компонентів освітньо-професійної програми, проведення тренінгів часової компетентності, використання коучингових та проєктних технологій, практико-орієнтованих завдань. Викладачі ЗВО відіграють ключову роль у формуванні компетентності в часі в майбутніх фахівців, виступаючи не лише трансляторами знань, а й менторами, фасилітаторами та взірцями ефективного управління часом.

Наше дослідження не вичерпує усіх аспектів окресленої проблеми, перспективи подальших наукових розвідок убачаємо в розкритті потенціалу дистанційних технологій у професійній підготовці майбутніх фахівців соціономічних професій в закладах передвищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Заєць Н. Формування часової компетентності здобувачів освіти в умовах суспільних змін. *Proceedings of the national aviation university. Series «Pedagogy, psychology»*. 2024. Вип. 1. № 24. С. 19–26.
2. Зеленська Л. Д., Сіменко Н. О. Оволодіння основами тайм-менеджменту як основа професійного зростання студентів. *Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика* : матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, 10 квітня 2018 р. Харків, 2018. С. 434–436.
3. Іванова Г. І. Формування прийомів нормування розумової праці засобами технології тайм-менеджмент : методичні рекомендації. Кривий Ріг : КДПУ, 2020. 70 с.
4. Карпенко О. Г., Сальник І. В., Дещенко О. М. Стратегії впровадження проєктного навчання в освітній процес закладів вищої освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 16. URL: <http://pedagogical-academy.com/index.php/journal/article/view/748/641> (дата звернення: 08.10.2025).
5. Луцик І., Гевко І., Франко Ю., Потапчук О., Ожга М. Професійна освіта (комп'ютерні технології) : освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальність А5 Професійна освіта, спеціалізація А5.39 Цифрові технології. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2025. 18 с.
6. Немченко Т. А., Коваленко С. В. Особистий та корпоративний тайм-менеджмент : методичні рекомендації до вивчення дисципліни для здобувачів спеціальності 073 «Менеджмент» ОПП «Менеджмент» першого (бакалаврського) рівня. Кропивницький : ЦНТУ, 2023. 23 с.

7. Підручна І. Б. Психологічні особливості часової компетентності особистості. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія «Психологія». 2012. Вип. 49. С. 49–52.

8. Полещук Л. В. Психологічна структура часової компетентності як основа особистого та професійного успіху : дис. на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD) : 053. Одеса, 2023. 199 с.

9. Поплавська І. В., Сокол М. О., Кузишин А. В., Задворний С. І., Візняк Я. Я., Дейнека Ю. П., Філь М. А. Міжнародний туризм та крос-культурні комунікації : освітньо-професійна програма першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 Туризм і рекреація галузі знань 24 Сфера обслуговування. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, 2024. 19 с.

10. Постернак Н. О. Дослідження сприйняття часу науково-педагогічними працівниками в умовах воєнного стану. *Тайм-менеджмент – мистецтво управляти часом науково-педагогічного працівника* : матеріали Всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації, 29 травня – 9 липня 2023 р. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 187–191.

11. Савицька О. Часова компетентність керівників закладів освіти: сутність і технологія розвитку в системі підвищення кваліфікації. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2019. № 27. С. 98–105.

12. Тайм-менеджмент : силабус курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. 7 с.

Дата першого надходження рукопису до видання: 16.10.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 24.11.2025
Дата публікації: 19.12.2025